

Јован Николић

КАО ЛУТКА У РУКАМА ТРБУХОЗБОРЦА

Одломак из рукописа романа *Воајер њлачних очију*

Лежим у купеу спаваћих кола (Night Inter City), по навици на левом боку, руком под главом наместо јастука. Утонуо у мисли о протеклим годинама проведеним у егзилу. У Келну тумарам већ читаву деценију трошећи улудо свој век. То може бити названо грехом а гдегод и егзистенцијалним промашајем.

Премашио сам већ ону границу недруштвености, ону црвену линију након које човек постаје пустињак који читаво своје време радије проводи у самоћи. Сада сам *solodrinker, soloraucher, solosprecher, autoerotik*, самотар. Тешко ми је падало да се сусретнем са неким у чијим очима обављам узалудан посао: трудећи се да изгледам здрав и нормалан. Да не говорим о големом понижењу што ни у тој узалудности нисам далеко добацио. Веома ретко дође дан када ми до неподношљивости дојади самоћа, кад ми пригусти, када се огадим сам себи.

Јер није баш безбедно ни мени бити сувише дуго са мном. Напросто, осећао сам да губим постојаност критеријума и да нисам више сигуран у исправност сопственог мишљења и поступака.

Осећао сам нездраво увећану, готово материјалну нетрпељивост према затеченом свету.

У часовима међу наведенима, живео сам и дисао кришом, као да на то немам права, као да крадем ваздух. Пада ми на памет апел непознатог писца – Ја више не умем да живим!

Опет ме је преварио сан, мада ми се, будући да сам био принуђен да бдим над дечаком који се немирно премешта са једне на другу

страну и ногама збацује са себе круту ћебад, испрва чинило готово немогуће да заспим.

Није било пријатно пробудити се сред ноћи у мраку; не моћи утврдити ко је угасио помоћно плаво светло у купеу у оном омамљујућем, летаргичном стању полусна у коме ми се током дуга пута при таласању и цимању вагона, под склопљеним капцима погде чинило да се крећемо уназад. Испреметане оријентације и осећаја за простор у глави, отворивши очи, затичем се у nelaгоди, посматрајући кроз прозор убрзано промицање спољашњег светла у правцу супротном од оног исхалуцинираног. Потребно је неколико тренутака да се потом уверим у реално кретање воза и да се читавим телом и опажајима свему поново прилагодим. Као након благе анестезије.

Тако се понекад пробудим сред ноћи не знајући где сам: у каквом београдском поткровљу, на спојеним столицама у портирници банке, у канцеларији напуштеног бироа; заноћио кознагде у једном од хладних и мемљивих станова у које ме свраћаху случајници, одоцнели пијанци, ноћне жене. Дорћол или Коњарник у Београду?

Могло ми се догодити да ме тај осећај сустигне и током дана, изрони изненада док корачам предизајнираним улицама престонице древне европске царске династије, или усред каквог разговора кад одлутам мислима, оставивши маску свога лица за столом, па се повратим у страху да ће се видети да ја будан сањам, да панично покушавам да се сетим где ме то затиче овај трен, који је ово град и ко је овај ведри разговорник предамном?

Путовати? Прото-преци мога оца су, како веле зналци, пре више од једног миленијума, бежећи пред варварством Махмуда од Газнија, напустили огњишта у Индији (Панџаб и Раџастан), кренули у принуду кретања без краја. Кретање које ваља тумачити као вечито изгнанство пре него историјски туризам. Можда би њих могао питати о чарима путовања?

Буђење у разним собама за мене је увек претпостављало нову могућност да оживим у свести собу коју сам заувек упамтио, у којој сам се пробудио као дете. Памтим сан који се поновио безброј пута: сањам да се будим у соби у којој сам одрастао.

Сан се изразито јављао пред болест или какву предстојећу животну невољу.

Кад год бих преноћио у хотелским собама, у гостима код пријатеља или рођака, носио сам собом у свести, матрицу распореда ствари и

намештаја, положај прозора, угао под којим пада светлост у собу у којој сам последњи пут законачио. При расанућу, отворивши очи, затекавши сасвим другачији поредак ствари, испрва бих се питао, када сам и како доспео ту.

Салцбург? Париз? Хелсинки, Чачак, Београд, Келн? Где сам?

Потом сачекам спасоносну меморичку особину ума, да се тек након извесних менталних претрага, заиста уверим и утврдим где се то управо налазим.

Али редовно ме походи мирис и распоред ствари оне једне собе која више не постоји, у кући која не постоји, у којој сам провео детињство које постоји сада само у моме сећању. Можда се собе и човек траже. Човек своје тело и одећу не може видети у сну али собу сања и на њу је концентрисан на рачун наведених података. Јер соба је у сновима, ако је веровати Артемидору, Стекелу или Ибн Сирину, симбол сневачевог Ја. Соба = особа.

Ова соба такође може бити ма која соба у било ком хотелу у сваком граду. Ништа у њој није ни налик, нити подсећа на штагод друго што иначе постоји у свим осталим собама на свету. Сасвим обичан тетраедар без избочина и особених линија; једнака четири угла, висока таваница, високи прозори са скупим завесама, кичерај слика и тапета, намештај у дуборезу и оријенталне мандале персијских тепиха.

Исти је лежај, покривач сложен као коверат. Лак дотицај руке по прекидачу затиче полутаму; лине светлост из ноћних лампи јантарножutih абажура оперважених злаћаним ројтама и ресама.

Ту је и купатило, са биљурним огледалом, сапунима и белим пешкирима који миришу на перило.

Прозор допола засунут тешким сомотским завесама; отпола провирује следовање неба, јутарње оштре сенке...

Соба, велим, налик на било коју собу у било ком граду. Али ова ипак у нечем посебна јесте: јер коракнеш ли из ње ван, ти у срцу Виене јеси !

Немамо прикључен телефон у стану. Немамо ни интернет; морамо чекати читаве недеље посету стручњака. Гедулд. Туш кабина је неисправна. Изгледа као свемирски брод. Има дугме које укључује музику и низ дугмади које се не усуђујем да додирнем. Једино нема оног чему је намењена. Нема топле воде. Пријавили смо. Морамо опет чекати другог стручњака за воду. Гедулд. Могли бисмо се туширати музиком. У музици има нечег што очишћује, такође и нечег што може упрљати душу. Питање укуса и избора.

– *Што нам нада без шелевиденија?* – пита ме Давид разочарано пошто је детаљно претражио све собе. Шетаћемо парковима, – одговарам ређајући намирнице у хладњак.

– *Снаћала Mozartmuseum, Prater, иаишом Wienerschnitzelstraße dan, Sachertortengasse! Можна?*

– Не, најпре у Universitätsstrase 5. Треба нам новац.

– *А фушбол?*

– Гедулд...

Кроз Кертнерштрасе врве људи разних боја и костима. Плове њихови одрази у стаклу, њихове сенке по бетонским зидовима и тротوارима. Погурени под теретима на леђима.

Некада као пртљак беше довољна кожна кеса о појасу. Сав потребан иметак донедавно се носио по џеповима и лисницама. Током педесетих, Лоренс ван дер Пост је био у контакту с људима који су сав свој посед носили у једној руци.

Ручна торбица се повећала до торбетине о рамену у коју се похрањује свакодневна кантина и вукља посвуда са собом. Човек је постао глобални заробљеник ствари које носи уза се јер се број предмета на овом свету стао неконтролисано умножавати. Све их је теже побројати и упамтити. Не бих без напора успео да наведем имена свих ствари које свакодневно носим по граду и чији утицај јача, сразмерно мојој зависности од њих. Данас готово сви који ходају, тегле велике и мале ранчеве на леђима, као да је излазак у град налик дугој и неизвесној авантури путовања. Као да су људи постали покретни носачи изложбе предмета, да је заправо њихово гомилање постало мера успешности. Посматрам кроз затамњена стакла градске кафане згурене прилике које промичу кудагде попут аветињских путника. Множе се, гурају, сударају начичкане главе у непрекидном ужурбаном промицању. Људи трегери, транспортери, посрћући под својим теретом који као да им је срастао са телом. Зарад само њима знаних разлога и циљева, корачају хитро јасном или неодређеном рутом, са патолошком потребом за кретањем као у таикинетичара.

Климају погурене силуете, са избочинама на леђима као урбане једногрбе камиле по пустињама које називају градовима.

Нетом, пошто су нам прикључили електронске направе у стану, рано јутром су позвонили неки нови стручњаци који ће следећих пар недеља замењивати старе инсталације у нужнику. Морао сам им уручити кључеве стана. Један од њих, Украјинац, становао је на спрату изнад. Договорили смо се о свему чаврљајући на руском језику. Уме-

сто шкољке за евакуацију екстремната, сад зјапи на поду црна нула канализационе цеви. *Всјо њарјашке*. За велику и малу нужду, од сутра се морамо спонтано сурвати у приземље, у тоалет ресторана.

Кућа која је напoкон била моја, чекала ме је у сну, лежећи оборена на бок. У дну запуштеног дворишта, у кући тој не станују ни хлеб ни смех. Ни црно испод нокта.

Тамо у обиљу промаја и таме, по кутовима одбегли снови свијају лог. Знао сам то унапред: све што будем икада добио у животу биће ми нехајно, побочке или наглавачке достављено, али свеједно и за такав отпадук, мрвицу са трпезе мораћу доцније двоструко платити ненадним изливом туђе зловоље или каквом животном неприликом. Улазисмо унутра кроз прозорска окна, јер врата, на овој постранце положеној кући, беху тавански отвор. (Мене ни снови нису лагали никаквом надокнадом свега што ми је у стварности недостајало!) Таваница беше отворена пирамидална соба, премрежена тешким дрвеним гредама и оно што се потом догодило припада збирци ужаса и усудићу се о томе, кад дође час, прозборити искључиво ономе јединоме који је надлежан за све моје усхите и ужасе, ономе ко ме је хитнуо овде, ако га се то уопште икада буде тицало.

Давид ме чврсто стезао за подлактицу док је те вечери Борис Дежуловић, уз помоћ глуматања превода сексепилне глумице, рецитовао стихове из његове награђене „Лоре”. Опипао сам, хладним знојем орошене синовљеве дланове, како по обичају, проверавам његово емотивно стање;

– *Паја мње њлоха, ја хаћу ош сјуда ујши.*

Васпитаван на немачком и руском језику, није могао слушати хронику злочина српскохрватске или хрватскосрпске провенијенције. Језик није био баријера да препозна радијацију ужаса.

Допутовала је јутрос у посету. Требало је да одведе дете кући. Није хтела ни кафу. Тек што је одложила пртљак и почешљала се, рекла је, изађимо напoкон напоље, хоћу да уроним у овај древни и прелепи град. Хоћу да видим баш све, да крадем очима. Знала је неупоредиво више од мене сваки кутак у овом граду, она која је први пут у *Wien*. Пратио сам је као слике из галерије заборављених снова који ме и до данас прогоне снагом одсуства. Касајући за њеним жустрим корацима као у руског солдата, уским улицама до *Stadtopernhaus*, са Давидовом руком у својој, и овде сам се осећао њеним гостом.

– Ти си неизлечиви пећински човек и наравно неизлечив од кафана – казала ми је када сам, готово пао с ногу, замолио да свратимо на окрепљење, подразумевајући за сене чашу црног вина. Завршили смо вечеру касно у ноћ, уз боцу шпетбургундера у кафани под прозором мог унајмљеног стана. Ни речју нисмо споменули развод. Знали смо да Давид слуша пажљиво сваку реч, сваки повишени тон нашег разговора ма колико деловао незаинтересован и удубљен у игрице на Нинтенду.

При повратку, на степеништу, кајао сам се, што те вечери нисам успео, као и увек, да изговорим ону једину реченицу коју је требало изговорити. Да ми је жао. Да ми је овде, у пупку, у средишту мога тела и бића, жао... Зашто, доврага, нисам казао оно што је тада било далеко важније од свега што сам као у бунилу изговарао, као лутка у рукама трбухозборца.

Пробудио сам се рано, прогоњен жеђу и потребом да се помокрим и у полумраку пре расвитка угледао је како распуштене косе, полунагих бутина, провирелих испод покривача, спава чврстим сном. Давид је склупчан у фетусном положају спавао између наших двају тела. Прекрио сам њену нагост и пољубио је у образ. Насмешила се у сну, промешкољила и пребацила руку преко груди. Пољубио сам је као што љубим своју децу. Она се тако дечије насмешила. Осетио сам празнину у души. Ранојутарњи неспокој. Муњевит и дубок увид да сам своју срећу са овом женом заувек изгубио. Исти онај осећај незнања који ме уме подићи из сна, у мраку собе, или ме стане опседати ујутру када се пробудим, саме себи туђ, сам и пуст. (И опет туга. Читавог живота само туга).

Остајем тако дуго у мрачно праскзорје, наслоњен на зид, настављајући да је посматрам док спава држећи топли длан под мојим јастуком. Може бити да тако, седећи, заспим, као одоцнели путник, којег сваког часа расањује цимање празног вагона у који се сместио не знајући ни камо, ни до када, без жеља, без снова, без одређишта.

Након њиховог одласка као да ничег заједничког немам са овим чудесним градом. Ни са оним кога сам напустио нити са оним следећим у кога тек каним отићи.

Веома мало заједничког имам са готово свим људима које сам овде до сада упознао.

Најмање заједничког имам са самим собом и овим филмом који посматрам, филмом волшебног назива „живот плаћеног писца на одређено време.”

Лутам без циља периферним улицама неизлечивим од прашине, у лименом сандуку градског превоза, заточен у гробу собе изнајмљене за спавање, писање, жмурење и сањарије. Без љубави, без пријатеља, ближњих, са упрограмираном нетрпељивошћу према околини и самом себи. Живећи свој живот са дистанце незаинтересованог и одсутног посматрача.

Повређен сопственим рођењем, као да оно није дар већ горки усуд.

Најпосле, стане ме давити туга, те се панично лаћам тробника, покушавајући да се вежем за какво пријатно сећање и осећање, лековиту реч, мирис, звук. Бадава. Изгнанство из самога себе је мој коначни усуд. О, како су се преварили људи и жене којима сам се на тренутак учинио привлачним и који су у мени потражили какво уточиште. Та, то ме је само препознала њихова меланхолија, танкоћутност, коју сваки човек рођењем у извесној количини носи собом, а којој сам ја, давно већ, постао талац.

Путовати? Зар сваки човек по дефиницији није путник? Зар се то ова кугла не окреће око своје оси и кружи елиптично (епилептично) око Сунца? Слепи путници, са плаћеном картом у једном правцу, са или без резервације? Плаћено је већ самим тим што смо рођени и што ћемо умрети, вртећи се укруг на овом превозном средству, космичком *Karussellu* – улазница је сам живот!

Не излазим никуда већ данима. Властити избор одрицања. Добровољно изгнанство. Не морам сведочити свету до самом себи. Мој живот као ноћна мора, поворка одлагања. То живот није, већ кријумчарење себе кроз свет људи. Неверство. Охолост самавања, топографија бешчашћа спрам поетике божјих дарова. Јер овај свет постао је за мене ужасна прогресија јучерашњег, множење таштина, меланхолични пораз, похлепа страсти и хтења, починак и рекреација биолошких доколица, пакао метаболизма, збир простачких поједностављења, опсесивна тврдоглавост понављања. Збир менталних подвала, земаљских смицалица, последица етичког неспоразума световног и светог.

Оклевам да се отиснем међ свет без већег повода. Нисам одустајао од своје кукавне навике да читам лежећи, дрхтурим под ћебетом по читав дан у полумраку. Ако бих већ био приморан потребама, требало је да прикузим снаге и куражи да бих се упутио у град до првог маркета и напустио принуду своје патолошке потребе да се кријем по кутовима собичака налик на робијашке или монашке келије. Повремено, очију заморених словном ситнежи и дрангулијама интерпункције, заспим, те усним какво лековито чудо које ми се још само у сновима

могло приказати и проветрити устајале менталне пејзаже у моме уму. Тако је за мене, наведена принуда постојања протицала као да је напољу вазда био полицијски час!

Питам се где је она звезда коју сам једном видео а знам да ју је немогуће видети два пута.

Где је онај занос када сам желео летети спонтано као што ходам, желео бити вечити путник, бити на сваком месту у свим градовима света? Кад ми је писање пружало неописиву радост и у таласима ме походиле слике, низови речи текли ко поток брзотек мојом главом, кад ми је сваки сан био налик филмованом искуству из других димензија и када сам се будио да запишем упамћене стихове, дарове Бога Морфеуса.

– Где ти је умеће радовања? –
(последње што ми је рекла на аеродрому пре него се препустила летењу, чаролији путовања из снова).

Папа, целују шебја крјейко. Пријди к нам дамој њажалујишса, – ка-
зао ми је Давид на растанку.

„Колико ћеш још дуго моћи седети у овој јазбини препштајући се да те носе секунде и минути даноноћно, без наде, без жеља, цимајући неуротично коленима, клатећи се напред-назад. Чекајући да неко наиђе или те позове и утури ти у шаку милостињу ведрине, разговора, кратке шетње. Тако се губе људска својства и дубоко у својој нутрини све више наликујеш дивљој звери”.

То сам записао сећајући се њених укора и стао. Како сада да размењујем мисли са ликом, који ме надутог лица и тамних колобара под очима посматра без речи поруге и осуде са одраза на екрану електронског рачунара? Требало је писати даље. Ништа од тога. Столица на којој седим, без моје воље и икаквог спољашњег потицаја стала је лагано да се креће уназад.